

ΑΦΗΓΗΣΗ

Ορισμός

Αφήγηση είναι μια πράξη επικοινωνίας με την οποία παρουσιάζεται προφορικά, ή γραπτά μια σειρά πραγματικών ή πλασματικών γεγονότων. Επομένως ως πράξη επικοινωνίας προϋποθέτει δύο, τουλάχιστον, πρόσωπα: έναν πομπό, τον αφηγητή, ο οποίος δίνει τις απαραίτητες πληροφορίες για τον τόπο, το χρόνο, τα πρόσωπα και τα πιθανά αίτια ενός συμβάντος και τον αποδέκτη της αφήγησης. Η έκτασή της ποικίλλει (μπορεί να είναι πολύ εκτεταμένη ή να περιορίζεται σε μια μόνο φράση).

Αφηγηματικό περιεχόμενο= γεγονότα - πράξεις προσώπων που συνιστούν μια ιστορία (π.χ. ένας φόνος)
Αφηγηματική πράξη= ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται τα γεγονότα από τον αφηγητή. (π.χ. η υπηρεσιακή έκθεση ενός αστυνομικού για το φόνο, η παρουσίασή του από ένα δημοσιογράφο).

Ο τύπος του αφηγητή

Αφηγητής είναι το πρόσωπο που αφηγείται τα γεγονότα μιας ιστορίας. Στις αφηγήσεις πραγματικών γεγονότων είναι ένα πραγματικό πρόσωπο. Στη λογοτεχνία όμως ο αφηγητής και ο συγγραφέας είναι δύο διαφορετικά πρόσωπα που δεν πρέπει να συγχέονται. Ο συγγραφέας είναι ένα πραγματικό πρόσωπο με αληθινή ζωή, υπάρχει έξω από το κείμενο. Αντίθετα, ο αφηγητής είναι ένα πρόσωπο του κειμένου που υπάρχει μόνο μέσα στο πλαίσιο του πλασματικού λόγου, είναι δηλαδή ένα κατασκευάσμα από λέξεις. Υπάρχουν βέβαια και κείμενα όπου συγγραφέας και αφηγητής ταυτίζονται.

Γενικά διακρίνουμε δύο τύπους αφηγητή, ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής του στα γεγονότα που αφηγείται:

1. Ομοδιηγητικός: ο αφηγητής μετέχει στα γεγονότα είτε ως πρωταγωνιστής είτε ως αυτόπτης μάρτυρας. Τότε αφηγείται είτε σε α' πρόσωπο είτε σε γ' πρόσωπο.
2. Ετεροδιηγητικός: ο αφηγητής δε μετέχει καθόλου στα γεγονότα, οπότε στο κείμενο επικρατεί το γ' ρηματικό πρόσωπο.

Εσωτερικοί ή εσωκειμενικοί

1. Ο χρόνος της ιστορίας, της δράσης = ο χρόνος μέσα στον οποίο εκτυλίσσονται με φυσική σειρά τα γεγονότα που συνιστούν την ιστορία της αφήγησης.
2. Ο χρόνος της αφήγησης: γενικά δε συμπίπτει με το χρόνο της ιστορίας. Τα γεγονότα παρουσιάζονται στην αφήγηση συνήθως με διαφορετική χρονική σειρά, διάρκεια και συχνότητα απ' ό,τι διαδραματίζονται στην ιστορία.

Αν συγκρίνουμε το χρόνο της αφήγησης με το χρόνο της ιστορίας, προκύπτουν τα εξής:

A) Με βάση τη χρονική σειρά ή τάξη των γεγονότων έχουμε:

1. Ευθύγραμμη αφήγηση: ο αφηγητής παρουσιάζει τα γεγονότα με τη φυσική τους σειρά.
2. Αναχρονίες: ο αφηγητής παρουσιάζει τα γεγονότα με διαφορετική σειρά. Στην περίπτωση αυτή έχουμε:
 - ✓ Αναδρομικές αφηγήσεις ή αναλήψεις (flash back): ο αφηγητής σε κάποιο σημείο της αφήγησής του αναφέρεται σε γεγονότα προγενέστερα.
 - ✓ Πρόδρομες αφηγήσεις ή προλήψεις: ο αφηγητής σε κάποιο σημείο της αφήγησης αναφέρεται σε γεγονότα τα οποία θα συμβούν στο μέλλον.

B) Με βάση τη χρονική διάρκεια των γεγονότων μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής περιπτώσεις:

- ✓ Επιτάχυνση της αφήγησης: ο χρόνος της αφήγησης έχει μικρότερη διάρκεια από το χρόνο της ιστορίας: ο αφηγητής παρουσιάζει συνοπτικά τα γεγονότα, για να μην κουράσει το δέκτη.
- ✓ Επιβράδυνση της αφήγησης: ο χρόνος της αφήγησης έχει μεγαλύτερη διάρκεια από το χρόνο της ιστορίας: ο αφηγητής παρουσιάζει αναλυτικά, γεγονότα που διαρκούν ελάχιστα.
- ✓ Σκηνή: ο χρόνος της αφήγησης έχει την ίδια διάρκεια με το χρόνο της ιστορίας. Αυτό συμβαίνει στους διαλόγους ή στους εσωτερικούς μονολόγους.

Γ) Με βάση τη συχνότητα των γεγονότων: ένα γεγονός που συνέβη μια φορά μπορεί να επαναλαμβάνεται στην αφήγηση αρκετές φορές, όχι πανομοιότυπα αλλά κάθε φορά με διαφορετικό τρόπο, ύφος, προοπτική.

Περιγραφή και αφήγηση

α) Διάκριση της περιγραφής από την αφήγηση.